

АСИМЕТРІЯ НАСЛІДКІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ВІЙНИ У ТРИКУТНИКУ ЗАХІД – УКРАЇНА – РОСІЯ

Чугаєв О.А., к.е.н., доцент

Інститут міжнародних відносин

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

У трикутнику Україна – Росія – Захід, зважаючи на величину економіки, Україна понесла найбільші відносні втрати. Економічна криза 2014-15 рр. значною мірою була викликана дискримінаційними економічними заходами та військово-політичним тиском і втручанням з боку Росії поряд з накопиченими внутрішніми економічними та політичними проблемами.

Порівнюючи з потенційними втратами від Угоди про асоціацію України з ЄС, Росія понесла на порядок більші втрати внаслідок власного тиску на Україну (скорочення експорту та позитивного сальдо торгового балансу у двосторонній торгівлі) та на 2 порядки більші – в умовах санкцій західних країн, падіння цін на енергоносії та зростання видатків бюджету на оборону, імпортозаміщення та окуповані території. Важливим негативним ефектом стали репутаційні втрати, що взаємопов'язане із скороченням зовнішньоекономічних зв'язків Росії. Кореляція іміжду Росії з динамікою експорту Росії була статистично значущою у 2013 р. (0,53) і 2015 р. (0,35). Виявлена закономірність була характерна саме для енергетичного експорту, а не для сукупності решти секторів (розраховано за даними[1; 2]).

Відчутні втрати понесли також у партнерах Росії по ЄАЕС. Країни Заходу, перш за все ЄС, особливо окремі його країни, також відчували ефект від власних санкцій та контрсанкцій з боку Росії, проте частковою компенсацією стало падінням цін на енергоносії.

Нами проведені розрахунки експортних втрат у 2015 р. обраних країн (Україна, країни ЄС, ЄАЕС та найбільші економіки світу) від звуження ринків України та Росії за даними [3; 4]. Найбільші втрати на українському ринку мали Казахстан, Румунія, Люксембург (у % від експорту в Україну 2013 р.), Росія, Китай, Німеччина, Польща, Казахстан, Білорусь (у млрд. дол.), Білорусь, Литва, Угорщина, Казахстан, Росія, Болгарія (у % ВВП 2013 р.). Найбільші втрати на російському ринку мали Мальта, Кіпр, Україна, Канада (у % від експорту в Росію 2013 р.), Німеччина, Китай, Україна, Білорусь, Італія, Японія (у млрд. дол.), Білорусь, Литва, Україна, Естонія, Латвія, Словацька республіка (у %

ВВП). В цілому втрати експорту в Україну та Росію у % ВВП найбільші були в Білорусі (11,1%), Литві (7,4%), Україні (5,7%), Естонії (4,3%), Угорщині (2,1%).

Середньоарифметичні втрати експорту в Україну серед розглянутих країн становлять 0,25% ВВП, експорту в Росію 1,1% ВВП. Тобто номінально втрати країн на російському ринку в 4 рази більші, ніж на українському. Але якщо врахувати співвідношення ВВП Росії та України, то втрати на українському ринку відносно непропорційно більші – в 3 рази. Більше від втрат українського ринку, ніж російського постраждали Румунія та Болгарія, а наблизилася до цього Угорщина.

Кореляція між втратами країн на російському ринку у % ВВП з логарифмом ВВП становила -0,34. Тобто до втрат на російському ринку більше чутливі малі країни ніж великі. У той час як на українському ринку втратили більш схожим чином як малі, так і великі економіки.

З табл. 1 ми бачимо, що внаслідок асиметрії величини економік спроби самостійно економічно вплинути на Росію з боку України малоефективні: скорочення експорту Росії в Україну становило лише 0,65% ВВП Росії. При цьому воно було викликане не стільки цілеспрямованими діями Уряду, скільки зменшенням купівельної спроможності, порушенням територіальної цілісності та погіршенням іміджу Росії. Україна постраждала на порядок більше у % від власного ВВП (5,7%), хоча в абсолютному вимірі втрати України майже на 30% менші за втрати Росії.

Таблиця 1

Порівняння втрат експорту Росії на ринках її важливих торговельних партнерів та втрат експорту торговельних партнерів на ринках Росії, 2015 р. відносно 2013 р.

Економіка-торговельний партнер	Втрати експорту Росії			Втрати експорту торговельного партнера		
	% від експорту 2013 р.	млрд дол.	% від ВВП Росії у 2013 р.	% від експорту 2013 р.	млрд дол.	% від ВВП торговельного партнера у 2013 р.
ЄС	42	117,89	5,28	48	76,64	0,39
Китай (материковий)	20	7,02	0,31	30	14,80	0,16
США	15	1,64	0,07	36	4,06	0,02
Україна	61	14,52	0,65	68	10,24	5,70
Японія	26	5,17	0,23	53	5,88	0,12

Джерело: розраховано автором за даними [3; 4].

Але втрати на інших великих ринках для Росії були набагато відчутнішими. З одного боку, внаслідок девальвації рубля втрати експорту Росії відносно його попереднього значення були меншими, ніж втрати експорту інших країн. З іншого боку, відносно ВВП Росія вдвічі більше відчула втрати експорту ніж Японія та Китай, втричі ніж США і в 13,5 разів більше ніж ЄС, незважаючи на те, що серед західних країн найбільше постраждали саме країни ЄС.

Список використаних джерел:

1. The Pew Research Center's Global Attitudes Project [Electronic Resource]. – Mode of Access: URL: <http://www.pewglobal.org>.
2. UNCTADStat [Electronic source]. – Access mode: <http://unctadstat.unctad.org>.
3. World Economic Outlook Databases. April 2016 Edition [Electronic source] / International Monetary Fund. – Access mode: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2016/01/weodata/index.aspx>.
4. Direction of Trade Statistics [Electronic source] / International Monetary Fund. – Access mode : <http://data.imf.org/?sk=9D6028D4-F14A-464C-A2F2-59B2CD424B85>.